

Kyrkomötet
Motion 2025:103
av Elisabeth Sandlund Gäfvert m.fl.

Inkludera laestadianska väckelserörelsen i försoningsprocessen

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. tillsätta en utredning av Svenska kyrkans relation till den laestadianska rörelsen inom Svenska kyrkan,
2. tillse att det i utredningens direktiv ingår att:
 - a) identifiera och inleda en fördjupad dialog med såväl företrädare som enskilda tornedalningar, kväner och lantalaiset som räknar sig till den laestadianska rörelsen kring hur dessa upplever sin situation och sina möjligheter att utöva och upprätthålla sin andliga tradition samt verka inom Svenska kyrkan idag,
 - b) presentera förslag till beslut för att bevara den laestadianska rörelsen inom Svenska kyrkan samt i enlighet med rörelsens andliga tradition skapa förutsättningar för samhörighet och hemvist i Svenska kyrkan,
 - c) beakta de slutsatser som dragits i tidigare utredningar, såsom SOU 2023:68, Som om vi aldrig funnits, avseende Svenska kyrkans nuvarande och historiska förhållande till de nationella och kyrkliga minoriteter som idag ingår och historiskt har ingått i den laestadianska rörelsen.

Motivering

I mars 2020 tillsatte regeringen en sannings- och försoningskommission i syfte att kartlägga och granska den assimileringspolitik som svenska staten och kyrkan drivit under 1800- och 1900-talen mot tornedalningar, kväner och lantalaiset. Genom en omfattande insamling av vittnesmål, arkivökningar, forskningsrapporter och dialogmöten med organisationer samt enskilda togs ett unikt material fram. Slutsatser och förslag till insatser som skrevs fram baserades på detta material. I november 2023 överlämnade kommissionen slutligen sitt slutbetänkande till regeringen.

Slutbetänkandet Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalningar, kväner och lantalaiset (SOU 2023:68) beskriver statens respektive kyrkans historiska roll i assimileringspolitiken. Utredningen innehåller även överväganden kring ansvar och ansvarsutkrävande.

I slutbetänkandets avslutande del utpekas Svenska kyrkan som en av aktörerna med ett särskilt ansvar för det historiskt inträffade. Ett avsnitt ägnas därför åt att redogöra för kyrkans ansvar samt hur kyrkans företrädare på olika nivåer varit delaktiga och i många fall pådrivande, i den utveckling som bidrog till assimilering och försvenskning av tornedalningar, kväner och lantalaiset.

Svenska kyrkan hör även till de aktörer som kommissionen väljer att adressera specifika uppmaningar till angående åtgärder som behöver vidtas.

På ett exemplariskt sätt tog Svenska kyrkan emot det som anfördes i slutbetänkandet. Skyndsamt togs initiativ för att etablera en nära dialog med Svenska Tornedalingars Riksförbund- torniolaaksolaiset (STR-T) och ungdomsförbundet Met Nuoret om den fortsatta försoningsprocessen, vilket var helt i linje med den första uppmaningen som riktades till Svenska kyrkan.

Ett första konkret steg var att genomföra en återbegravning av mänskliga kvarlevor. Återbördandet som skedde i Akamella 2024 blev historiskt, dels för att det var den första i Tornedalen, dels för att det handlade om kvarlevor av både samiska och tornedalska individer.

Under 2025 arrangerar Svenska kyrkan på nationell nivå och Luleå stift tillsammans med minoriteten gemensamma seminarier på flera orter i det meänkielitalande området. I fokus för mötesserien står upplevelser från arbetsstugan och den ska ses som ännu ett gemensamt steg i en försoningsfrämjande process.

Synliggörandet av minoritetens språk, kultur och kyrkliga traditioner (som är den andra uppmaningen) pågår för närvarande. I detta arbete har somligt redan gjorts medan annat pågår. Exempelvis ingår bibelöversättningsarbetet som påbörjades av Svenska Bibelsällskapet och Luleå stift för några år sen.

Däremot saknas fortfarande insatser i enlighet med den sista uppmaningen som handlar om relationen till den laestadianska väckelserörelsen.

Enligt kommissionen spelade den laestadianska väckelserörelsens existens en avgörande roll för kyrkans agerande i assimileringprocessen av tornedalingar, kväner och lantalaiset.

I kartläggningen framgår att det i motivbilden för statens och kyrkans agerande och ställningstagande för assimilering fanns flera samverkande faktorer. Ett framträdande motiv som förstärkte kyrkans agerande negativt var relationen till laestadianismen.

Väckelsen fick sin upprinnelse i en vanlig församling genom prostens Lars-Levi Laestadius i Karesuandoområdet på 1840-talet. Trots sin pietistiskt präglade spiritualitet och sin kyrkokritiska ton förblev man en väckelserörelse inom Svenska kyrkan.

När trycket från assimileringpolitiken ökade i skola och arbetsstuga med införandet av svenska som enda undervisningsspråk bildade väckelserörelsen en motkultur till den officiella sfären. Även i religiös mening blev rörelsen en nödvändig motvikt till det officiella kyrkliga livet och utgjorde en andlig fristad, där minoritetens språk användes och andliga traditioner praktiserades. I flera avseenden utvecklades rörelsen till en gemensam och förenande arena för samer och tornedalingar, kväner och lantalaiset.

Det faktum att människor inom rörelsen kom samman och använde meänkieli som ett gemensamt gudstjänstspråk stärkte samhörigheten mellan dessa grupper under en tid när kyrkan motarbetade dem (SOU 2023:68, s. 650).

Laestadianismen är dock ingen homogen andlig rörelse. Den består idag av ett antal olika förgreningar. Inte heller till Svenska kyrkan finns ett gemensamt förhållningssätt. Ofta handlar det om lokala variationer.

Kartläggningen visar dock att hos många tornedalingar, kväner och lantalaiset som räknar sig till den laestadianska väckelserörelsen finns olika spänningar som har sin grund i brist på tillit till Svenska kyrkan. I dessa spänningar finns en blandning av teologiska och strukturella frågor, vilket förstärks av erfarenheten av en kyrka som tydligt utövat sin maktposition (SOU 2023:68 s. 475–477).

För att inkludera den laestadianska väckelserörelsen i den pågående försoningsprocessen behöver spänningar, frågor och frustrationer öppet belysas och möten skapas

i ögonhöjd. Såväl personer i ledande funktioner som människor på renlavs nivå behöver få göra sina röster hörda.

Ett brett insamlade av tankar, erfarenheter och åsikter behöver ske i ålders- och könsöverskridande mötesplatser som inkluderar tornedalingar, kväner, lantalaiset och samer.

En fördjupad dialog med den laestadianska rörelsen skulle förstärka både den samiska och den tornedalska försoningsprocessen. Det skulle återställa tilliten till Svenska kyrkan och stärka det rika andliga arv och den mångfald som kyrkan har blivit satt att förvalta.

Vi menar därför att det är av väsentlig betydelse att kyrkostyrelsen tar det första steget att uppmärksamma och värna om den laestadianska väckelserörelsen i den pågående försoningsprocessen.

Frågan är angelägen såväl utifrån behovet av att göra upp med överträdelser som skett i historisk tid, som med avseende på upprättandet av en hållbar och respektfull relation med den laestadianska rörelsen i Svenska kyrkan. Ett lyssnande förhållnings-sätt kommer att bidra till att etniciteter, språk, kulturer och andliga traditioner kan verka och berika mångfalden nu och framöver i Svenska kyrkan.

Bromma den 29 juli 2025

Elisabeth Sandlund Gäfvert (FK)

Leif Nordlander (FK)

Berth Löndahl (FK)

Hans Weichbrodt (FK)

Håkan Sunnliden (FK)